

ՏԵՐ ԵՒ ՏՆՈՐԵՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ԽՍՐԱՎԱՐՈՒՄ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻՍ, ԷՍԿԻ ՊԱՆԻՍ ՕՍՏԱՆԻ

Խմբագրութեան ուղղութեամբ նամակ կամ այլ գրութիւն
եւ չի դարձուիր

Bureaux du Journal HAÏRÉNIK
GALATA, ancien local de la BANQUE IMP. OTT.

10 ՓԱՐՍԵ

ՕՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱՅԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարտի համար	300	Սիւ	75	ՊՐԵՒՄ
»	150	»	40	»
»	300	»	100	»
»	150	»	50	»
»	75	»	25	»
Օտար երկիր	300	»	25	Քրանք
Ռուսիա	300	»	10	Րուսիա
Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ				
(Գրքով փոխարէն փոխարէն փող կ'ընդունուի, 115 ՊՐԵՒՄ փոխարէն փող 100 ՊՐԵՒՄ տեղ)				

غلطه اسكى باقى عاينده
حیرتیک غزوه تسی اداره سته

10 ՓԱՐՍԵ

ՏԵՐՏԵՐԻՆ ՇԱՄԱՐ

Հրատարակիչներ թէ Ս. Լ. Չմբա-
ճնի Արշակունի ամսագիրը հիմնական
բարեփոխութիւն մը պիտի կրէ:
Խմբագրական նոր ծրագիրը պիտի
վրայ խառնուի իր հաւատարմէ թէ
հոգեւոր բարձրագոյն իշխանութիւն-
ներ մեր եկեղեցին պայծառ պահելու
համար կը մտաբերէ սովորականէն
տարբեր միջոցներ գործադրել:

Եկեղեցիին ամենատարածու մե-
ծամասնութիւնը խեղճուի ժողո-
վորէն է, տղէտ ուսման ժողովուր-
դը. ու այդ հոգ կ'ստան սկսան ու
հոգին յանձնուած են տեղաբնիկ
խնամակցութեամբ: Տղէտ կամ չա-
թիւն տեղաբնիկն է որ բարձրին թէ
գիւղին, տան թէ խրճիթին մէջ
ժողովրդին հետ կը կենակցի, ան-
կէ կ'ստան, անոր համար գոյութիւն
ունի: Ընդարձակեցէր այդ հոգեւոր
պահպանութեան մարմին հոգեւոր, բա-
նանք իրեն առջեւ գործնական նա-
խադրութեան մը գինը բարձրեան
եւ աշխատութեան հրահանգելու հա-
մար, ու ահա ժողովրդին ձեռքին
բռնած վրէժը բարձրացնելը զինքը
բնանաբար ստորագրութեան յատա-
կէն է: Դեռ չառ թանձր է ամբողջին
սկսանքին թմրուիլ: Ժողովուրդին
բնազանցական խառն պերճաբո-
սութիւնը չի գործը այդ պատեանէն
ներս մտնել ու երթալ թափանցել
մինչեւ միտքն ու անցնել պիտի:
Տեղաբնիկն հառաւ ձայնը անոր հա-
մար է, վասն զի «արկը յոսկերէ»,
արկն յարկն է:

Եւ ի՞նչ բրած ենք այդ տեղա-
բնիկը համար: Միշտ խորհուրդ-
ներ: Մերձեցնելը կ'անցնին ու մեր
առնադրութեանը վերջը չի գործ:
Քիչ մը գործ բաւագոյն պիտի ըլլար:
Հարցադրութեան հրահանգը կ'երեւի
թէ գործի սկսելու թուականը կը
բանայ: Արշակունի տեղը պիտի
խմբագրուի անոնց համար որոնց
համար կը հրատարակուի, որոնց գը-
րածները կ'ապրի: Այդ պաշտօնական
թերթին բաժանուցները, կամայ թէ
սկսան, 1,500 ԷՆ 2,000 ԷՆ չափ
տեղաբնիկներն են: Իր տեսակին մէջ
եզական տուրք մըն է այդ բաժա-
նագրութիւնը, տեղաբնիկը պար-
տաւոր է գնել բան մը որ իրեն
պէտք է, սոսկ բան մը չի հասկնար:
Արշակունի, զոր 1,500-2,000 տեղաբնիկ
կը ստանան, միշտ խմբագրութեան
քանի մը տասնեակ անձերու մարմին
համար: Անխրատութեան կը միտ-
նայ անպետքութեան ալ:

Իսկ սակեւ ետքը բարձրագոյն
հանգեւոր պիտի խնամեցնին մինչեւ
սկզբնական մարի մարտի 15-ին, զայն
բարձրացնելու առաջադրութեամբ:
Տեղաբնիկը պիտի սկսէ թէ թերթը, ու
չենք ստորագրուիլ որ իր նոր սոր-
վածներէն մաս մըն ալ բաժին պի-
տի հանէ: Ժողովրդին, անոր օգուտ
մը ընկնու. փախաբով, ու քիչ մըն
ալ իր մարմին նոր հարաւորութիւնը
փառասիրութեամբ:
Տեղաբնիկն մարմին հետ ժողովրդին
մարմին գոնենք ալ պիտի բացուին:

Օր մը տեղի կարեւոր հիւրերկալու-
թիւններ պիտի կրնան կատարուիլ
այդ բայց դռնէն:

Ու այս կարեւոր ծառայութիւն-
ները պիտի մատուցուին առանց
ծախի, առանց նեղութեան, ա-
ռանց մէկուն բեռ ըլլալու: Պարզ
զապաւարի մը բեղմնաւորումն է:

Իսկ մե՞նք: — Կրօնական թերթ
մը հրատարակելու փափաքը երկար
ատենէ ի վեր կայ: Դպրեւանքին մէջ
ալ այդ մասին խորհուրդներ յղա-
ւած են, ձեռնարկներ եղած, բայց
արդիւնք մը չտեսնեց, ու հաւան-
քէն դեռ երկար ատեն ալ տեսնե-
լիք չունինք:

Բայց եթէ կրօնական թերթը հը-
րատարակուի իսկ իր ծրագիրը պիտի
զտաճայէ՞ մեղի: Չենք կարծել: Ան-
շուշտ հրատարակ պիտի հանեն առ-
տաւարանական ո՛չ սկիւր ո՛չ
վախճան ունեցող նիւթերու հաւա-
քածոյ մը, խրթին նիւթերու խրթ-
նագոյն մեկնաբանութիւններով հա-
մեմուած: Զարուհաւորութիւն մը հա-
զար տարուած ձեռագիրներու: Շատ
չափ իր օգտաւան հարցութիւն հան-
հրատարակին Դպրեւանքի ուսանող-
ները իրենց թարգմանութիւնները
Ձեռագիրներու եւ Բանիկներու վրայ,
վարձանակ հիմնական պէս Պոլսոյ
օրաթերթներու մէջ տպագրուի տա-
լու:

Բայց ինչո՞ւ մենք ալ չունենանք
կրօնական այնպիսի թերթ մը որ,
քիչ չառ աշխարհիկ օգտակար նիւ-
թեր՝ օրինակի համար առողջարանա-
կան խրատներ երկարադրական գի-
տելիքներ եւ այլն պարտականելով
հանգեւոր, բաժին մը հանէ եկեղե-
ցիկ կարգ ու կանոններու, առան-
ցաւթիւնայ, ու մեծ տեղ մըն ալ
նախը գործնական քրիստոնէս-
ութեան: Պարզէ աւետարանին ոգին,
սորվեցնէ թէ Քրիստոս կ'ուզէ որ
եկեղեցիականը իրեն նմանող ըլլայ
եւ օրինակ ժողովրդին: Իր կեանքը
իր փառքը են իր հոսն ու ժամը
որոնք իր հոգին պէս պէտք է
սկսէ:

Պարզեւորար յիշեցնելով աւե-
տարանական մեծ ճշմարտութիւնները,
չե՞նք յաջողիլ պատրաստուիլ տեղի
քրիստոնէականի կենցաղ մը եկեղե-
ցականներու:

Եթէ խորին ստուգածարանե-
րէ տեղի պէտք չունինք ճշմարտա-
պէս ժողովրդական, անշահախնդիր,
անխառնաձեռն, պարզ, աշխուհի
ամենայն եկեղեցականներու:

ԲԱՅԱՆՈՐԴԱՅԻՆ ԵՒ ԿԱՏՈՒՆԻՍ

Եկեղեցին արդէն սուգեւոր մէջ է.
վարձարները սեւ ու թանձր կը ծած-
կեն մեր աչքերէն նուիրական արտիկե-
րներն ու սքրութիւնները, լոկ խաչեցեա-
լին չարաբանաց արտիկերն է որ կը տըն-
կուի բեմին վրայ, հաւատացեալներու աչ-
քին դիմաց: Այլ եւս չարաբանները ու
աղօթքները երկար են ու տիրանշիւն
չենք տրուիլ, առաւօտուն Արեւազին ու
ձաշուն, իրիկուան Հանգստեանը ու
նաղապահանք, ինչ որ մեր ծերերուն
զոհուածութիւն կը պատճառէ, եւ երի-

տասարդներուն ալ ձանձրոյթ. ազատի
նիւթն բաւակ ժամ կ'ըլլայ. — Թերեւս
լուծուի այս երբ մենք ալ այլ եւս չըլ-
լուին յափրացած աշխարհէ երթանք
մեր վերջին օրերը միմիկարեւոյ սրբու-
թեանց ստուերներուն տակ:

Երկի մեծ բարեկենգան էր, ամէն
տուն իր կարողութեան չափ չափու-
թեամբ զարդարած էր իր սեղանը. այ-
րերը զինով եւ կիները խաշած հա-
կիթով փակեցին իրենց բերանը, ուս-
տեղով որ Զատիկին կարմիր հակիթով
պիտի բանալ զայն:

Այսօր Բաղլա-Խորան Մեծ պահոց
առաջին օրն է: Երբ մեր գիւղացի մա-
նուկը կ'արթնայ եւ աչքերը կը սեւեռ-
տաւորապէս, հոն կ'առնուի կը տեսնէ
խաւին անը. սոխի մը բոլորովը անցու-
ցած են աչքի եւ կամ հոգեւորական երթ-
վաւորները հովանեակի ձեռով, տեսակ
մը օրացոյց, եւ իւրաքանչիւր եօթներեա-
կի փետուրները կը պարկէ: — Ի՞նչ
է այդ, կը հարցնէ մանկիկը զարմա-
քով: — Տղաս, խաւին անը է այդ, կը
պատասխանէ մայրը. տեսա՞ր այդ թե-
պորը, եթէ պահեց ուտես կուգայ
աչքը կը մանէ: Տղան կը հաւատայ անոր
ինչպէս արդէն հաւատացած է թէ փե-
տուրները ինքնին կը թռչին կ'երթան:

Բայց ուսուիր հետ արտաթիւններն
ալ չեն վերջացած. այսօր ոսկոր ցաւ
է եւ ամէն մարդ գիւղը կը մնայ. փե-
տեցեւորները մէջ մեծ Դպրեւանքին կոյ.
կատուական հանգիս կայ: Թէ ի՞նչ է
այս կատուականը որ մեր կողմըր ամէն
տարի կը կատարուի:

Աստուծո կանուի չարածձի տուրքներ
կ'երթան ծակ ու ծուկ կատու փետու-
րէ, խեղճ կենդանիները կարծես գիտ-
նալով իրենց գլուխը գալիքը մէկտեղ
չեն ելեր. վերջապէս կը յաջողին հառա
բանել. 8-10 մէթը երկայնութեամբ եր-
կուգիւր անհերու ծայրը կը կապեն շուան
մը ծայրին եւ շուանը ոտներով ստու-
րին մասին կ'անցնեն կատուին, եւ թող
կուտան պարապութեան մէջ. շուանին
ուրբերով կատուին կը սկսի շրջանակներ
գծել օդին մէջ, եւ ժողովուրդը կը սկը-
նի աղմուկով եւ ծափահարութեամբ
զիտել այս կենդանիներն խեղճակ շա-
րժաններ. այս տեսարանը կը սկսի եր-
կու երեք անգամ, վերջը մեղքնալով
թող կուտան կենդանին եթէ արդէն չէ
ստուգած իր անիմանքը մէջ:

Այս սովորութիւնը որ քիչ մը վայրե-
նական է, կարելի է պատկերաւ համար
կատուին շատակերութիւնն եւ ոչ-պահե-
ցողութիւնը, մանաւանդ որ նոյն տատու
ալ բաւական ունեւիք ունի ուտելու առ-
ւորքներէ:

Կատու-կախի հանգեւոր վերջը երի-
տասարդները խաւին խաւին ժողովու-
թեամբ կը կամ տիկով կը սկսին տը-
նի տուն պիտի հաւաքել, եւ զարագ-
ապիւրէն բոլորները պարտաւորով բարե-
կենգանի վերջաւորութեան եւ պահի
սկզբնաւորութեան վերջին հանգիս մը
ուրախութիւն մը կը կատարեն:

ՄԵՆՆՈՐ-ԳԻՒԼ Կ. Տ.

Գ Ր Ո Ն Ի Կ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ

Եթէ ձեզի ըսեն որ Գաղաղիւցիները
կը ձանձրանան, մի՛ հաւատաւոր բնու-
թեան Գաղաղիւցիները կը զրօնուի առաջ-
տարակ եւ այն աստիճան որ երկրորդ-
ները բաւ չհամարելով՝ հիմա սկսած են
նոյն իսկ ցերեկայիններ կազմակերպելու:
Եւ հիւրասէր են վերջին ծայր, Հնդկա-
ստանին կամ Սանթրիալէն մարդ հրաւե-
րելու չափ, մանաւանդ երբ կ'ուրա-
նային զայ: Զարմանքները թող տան
ինչ մեկնութիւն որ կ'ուզեն, բայց սակե-
ւաւին հիւրասէր կարելի չէ ըլլալ կար-
ծեմ: Կ'ուզեն խօսել Գաղաղ-գիւղի Ե-

րաժշտական, բոլորական, Մենձագա-
յական եւ ուրիշ գաղաղիւցիներուն վը-
րայ, բայց կը նախընտրեն լաւագոյնը,
այս անգամ, այն է զրախներ:

Ի՞նչ է զրախան երեկոյթը. — Ա-
կումբ մը ուր մարդ կրնայ իր պղտիկ
յաւակնութիւնները լրացնել յաղեցնել:

Զոր օրինակ, խեղցիկ խօսք մը որ
ուրիշ տեղ պատահաբար բերնից կը
փայտենաւ առանց գիտնալու եւ որ ու-
ղաղութիւն չըրաւելով կը կորսուի,
զրախան երեկոյթի մը մէջ կարգէ
զորս համեմատութիւն մը կ'առնէ: Կը
ծափահարուի, «հեղինակն ի տես» կը
պոստ, մէկտեղ եղած խոնարհութիւն
մը կ'ընեն, «կրկնէ» կը գոչեն, կը կրկնեն
եւ դարձեալ անգը կը նստին ու կը
հանգստան, մանաւանդ որ, յի՜շ կամայ,
խեղցիկ խօսք մը ըրած են:

Ասոր օգո՞ւտը: — Որպէս զի նուազ
խեղցիկ խօսքով մը առջի ըսածիդ տալ-
կութիւնը չանհետանայ ալ բերանդ
չէս բանար:

Բանաստեղծը գլխաւոր զարգէն է երե-
կոյթին: Տարի, բարի, պաթում, դրոմ
կ'ընեն քեզի եւ զուտ այդ բաները իրեւ-
յանց գործածելով պէտք է քառեակ մը
գրեն: Շատ անգամ իրաւ է որ անխառն
զան մը կ'ըլլայ, բայց երբեմն ալ կան
որ կը յաջողին շատ սիրուն բաներ գը-
րելու: Զարմանալի է, հոն ուր տխուր-
տաւոր զրաղեւները անկան մը կը խը-
րեն ու ձեռնադրէ կը մնան, պարզ մաշ-
կանացու մը մրցանակ կ'առնէ իր մէկ
գեղեցիկ հարցումին, պատասխանին
կամ բռնայնագին համար: Չյաւանցած
քարը գլխի կը պատուէ, կ'ըսէ տաճ-
կական տաճը, այնպէս ալ զրախան
երեկոյթի մը մէջ կը պատահի որ չյու-
սացած մէկը բռնայնագ մը կը գրէ ու
կը կարգայ, ինչ որ գլխի պատուելու
մէկ ուրիշ ձեւն է դուցէ: Ինչները, ու-
րոնք Գաղաղիւցի զրաղեւները երկուս-
տայութեան ընտրեալ մասը կը ներ-
կայանեն, կը սկսին մուսայանալ եւ
անշուշտ կրնան ձեռնարկ-երես ներ-
կայանալ Ապրիլին, զրախան երեկոյթ-
ներու շնորհիւ հաւանական է որ բոլոր
խաւերը կարենայ Ուիմպուի գագաթը
կ'ըլլաւ առանց կէս ճամբէն մերժուելու:

Եթէ զրախան երեկոյթներու օգու-
տը միայն բռնայնագիններն առաջ բերել
ըլլար, անշուշտ շատ համարեալները չը
պիտի ուղեւորէին զինքը, բայց բարե-
բախտաբար սակեւ տեղի լաւ յանձնա-
բարակներն ունին: Նախ թղթախաղն
ու բաղնիքները մէկտեղին վերջերեւ
կը նստան, յետոյ կը վարձեցնեն մեզ
խօսակցութեան, տեսակ մը մարդարան
կ'ըլլայ ուր ջանք կ'ընենք կրցածնուս
չափ խօսելու, կրցածնուս չափ միտ-
նալու սքեւութ, վերջապէս կամայ կա-
մայ կատարելութեան գիմար: Հոն
ամէն մէկը, կին թէ քրիկմարդ, կրնայ
իր կարողութիւնները արդիւնաւորել
զաշտակի, երգի, պարի, խօսակցու-
թեան ու գրական խաղերու մէջ եւ
հաճելի ժամեր անցնելու առանց բաժնի
մը պէզիկ խաղալու կամ տիկին մը
բաղնիքներու:

Գաղաղիւցի զրախան վայր մը կը
զատնայ հետզհետէ եւ կերպով մը կը
քառէ իր նախկին տափալութիւնները:
Նոր խաղեր մը, աւելի զուարթ, աւե-
լի զարաւարելի, ուր լալան ձառնախա-
ղի զիական բարեբախտաբար: Այն որ
մեր մէջ այդ տեսակ հաւաքումներու
զարգացումը յղացաւ արժանի է մեր
համակրանքին եւ զարգացիւցիները հար-
կաւ երախտագէտ են տիկին Մատակ-
եանի որ առաջին անգամ սորվեցուց ի-
րենց զրախան երեկոյթները կազմել: Մեր
բարեբախտ մէջ մոռցուած այդ նորու-
թիւնը իր բարեբախտ գործունէութեան
փայլուն ապացոյցներէն մէկը պիտի ըլ-
լայ միշտ:

Բայց չեն կարծեր թէ ամէն տեղ
կարենան արմատ ձգել զրախան երե-
կոյթները: Գաղաղիւցի պէս տեղ մը
պէտք է, ուր զրաղեւները կը վստան,
սրամիտ, յանգստաւորութեամբ լաւատեղ-
ձին սկսելով, որուն հետ շատ կատակ
չըլլար, մինչեւ բախ-սիրտ, զրաղիկ
զրաղեւոր, որ թաշկնապահ աչքին կու-
լայ Խաւիսալի մէկ կտորին իւրը:
Ե. Օ.

ԱՂԶԱՆՑ ՇԱՄԱՐ

ՃԵՄԱՐԻՏ ՏԻՐՈՒՂԻ.—Բ

Եթեւ Աղբաւորը կը հաղէր տա-
րող մը դոր իր թայրը ձեռքովը շնած
էր իրեն համար: Յուշիտս կեսար պա-
ծանքով կը կրէր յոյժ թանկագին պա-
րեգոտ մը եւ գոտի մը զորս մեծ մա-
սաւր իր կիկը անձամբ հիւսած էր, մը-
նացած ալ իր հրամանին եւ տեսչու-
թեան տակ հիւսել տուած էր: Կողա-
յանս Հոստոյնցին անգամ մը խնձորի
մը միջոցին իրեն սեղանակից իշխանե-
րու առջեւ սկսաւ պարծենալ իր կնոջ
ծառայական գործեր ընկեր համար:
մինչեւ իսկ զորս բռնեց որ եթէ յան-
կարծական աղբաւորին մը տային իր
կնոջ անպատճառ ծառայութեան հետ մէկ-
տեղ գործի վրայ պիտի դառնէին զինք:
Գիշերուան շատ ուշ ժամանակ այցե-
ւորները գացին, եւ ահա Լուկրետիան,
հոգովական պատմութեան մէջ մեծա-
համբաւ տիկինը, սպասուհիներուն հետ
միասին նստած բոլոր կը մամուռ: Տար-
կուկնոսի կնոջ մահուան շատ ետքը
իր գործածած բոլոր ուրիշներն են իր ձեռ-
քովը հիւսած մէկ պարեգոտը տաճարի
մը մէջ պահուած կը մնար ի յիշատակ
իր տեսական գործերու հիշողութեան:

Ոչ միայն հին պատմութեան մէջ
յիշուած մեծ կիկեր անակաւն առօրեայ
գործերու համար ըլլալ անհրաժեշտ կը
սեպելին ճշմարտ տիրուհի տիկնոջ
համեմու համար, այլ արդի պատմու-
թեան մեծ կիկերն ալ նմանապէս մե-
ծամեծ տանտիրուհիներ կըլլան: Տիկին
Ռոզան, մեծանուն Քրանսայի քաղա-
քագէտուհին, ցերեկները կրկնաւ կը-
րակուրը ինքն իր ձեռքով կը պատրաս-
տէր, եւ գիշերները ճիւղանայի զրախան
եւ քաղաքական ամենապայծառ ընկե-
րութիւնը կը պայծառացնէր իր յոյժ
զարգացեալ գրական հմտութեամբ:

Զօրավար Ուալինկընի մայրը տի-
կին Ուալինկընի իր անակաւն գործերու
վր զարդըւմ ամօթ չէր անպէր մինչեւ
իսկ մեծանուն հիւրերու ներկայութեա-
նը: Պրանսայի մեծանուն զիւնապետը
Լաֆայէթ, որ յայնժամ Քրանսական
դաւարն էր յԱմերիկա, Եւրոպա դառ-
նալին առաջ ապշեցնելով իր տուած մե-
ծանուն տիկինին: Տիկին Ուալինկընի
թոնկերէն մին տարաւ գլաֆայէթ անոր
բնակարանը: Մահաւատիկ մեծ մայրս,
շատ աղան երբ պարտեցը հաւան: Լա-
ֆայէթ տեղեւոր տեսաւ պատան մը որ
ստատուհի հագուստ հագած, գլուխը
ալ հաւարակ փախալ գլխարկ մը դը-
րած՝ պարտեցին մէջ կ'աշխատէր: Պա-
ռաւ իր մեծանուն հիւրը շատ սիրով
կերպով ընդունելէն ետքը աւելցուց.
«Է՛հ, Մարքիզ, հաւատարկ պատու մըն է
զոր կը տեսնես. բայց եկուր, եւ կրնամ
զքեզ իմ համարան բնակարան ընդու-
նել առանց հաղաւտութեան փոխելու ցուցա-
մարտութեան ընկուս»:

Զոր Ուալինկընի կնոյ տիկին Մար-
թա Ուալինկընի ալ ոչ նուազ անուանի
իր տեսական գործերու վրայ ունեցած
հմտութեան մասին: Առաջնականաբար
զերծակուհի, բնութիւն խոնարհութիւն
կատարեալ մայր մըն էր: Տեսական գոր-
ծերուն ամէն ճիւղին հիմունքն էր եւ միշտ
պարտաւոր է

